

Mélypataki Gábor – Tóth Hilda

Foglalkoztatási kérdések, különös tekintettel a foglalkoztatási formák és a szociális ellátás jogi és gazdasági eszközeire az abaúji térség példáján keresztül¹

Jelen tanulmány keretei között a 2019-ben végzett azon kutatásaink eredményét foglalja össze, mely arra kereste a választ, hogy az abaúji térség kistéleplülései vonatkozásában hogyan viszonyulnak egymáshoz a foglalkoztatási viszonyok és az egyes szociális ellátási formák. A tanulmány keretei között említést teszünk a foglalkoztatást helyettesítő támogatásról, de megvizsgáljuk a szociális szövetkezetek szerepét, illetve a tanodák helyzetét is. A publikáció célja egy aktuális helyzetkép adása azokról a jogilag is releváns intézményekről, melyek mind a foglalkoztatáshoz kapcsolódnak és fontos szereplői lehetnek a térség foglalkoztatási helyzetének javításában. A tanulmányban bemutatjuk, hogy milyen szerepet játszanak a szociális ellátások, illetve milyen lehetőségek állnak rendelkezésre. Bemutatjuk a tanodákat, a szociális szövetkezeteket és es egyes aktív foglalkoztatáspolitikai eszközöket. A vizsgált időintervallum miatt a COVID 19 hatásaira nem tudunk kitérni, legfeljebb utalni rá.

Kulcsszavak: foglalkoztatás helyettesítő támogatás, szociális szövetkezet, közfoglalkoztatás, tanoda

JEL kód: K31, H55

<https://doi.org/10.32976/stratfuz.2020.24>

Bevezetés

Az egyes régiók és azon belül is az egyes térségek közötti eltérések mindig is léteztek ugyanúgy az Európai Unió egészében, mint Magyarország egyes területei között. Az egyes területek közötti különbségek adódnak a centrum-periféria kettőségéből. (Nemes, 1996) A centrum területek a gazdaságilag erős és fejlett területek, melyekhez képest a periféria jelentős lemaradásban és hátrányban van. Ez a lemaradás az adott földrajzi egészére kihatással van mind a foglalkoztatás, mind a gazdaság más szegmensei kapcsán. A periféria területeken mindig kedvezőtlenebbek a gazdasági és munkavállalási feltételek és lehetőségek, mint a centrum esetében. Ez akkor is igaz, ha egyébként mindkét régióban érvényesül gazdasági fejlődés. Alapvetően pozitív jelenség, ha egy periféria régió is képes fejlődni. Ez azt jelenti, hogy javulnak a feltételek, és erősödik a gazdaság, ami talán jobban képes a népesség megtartásra. A centrum és a periféria kapcsolatában fontos szerepet játszik a régiók közötti migráció, nagyfokú elvándorlás. Így a periféria régiók a 22-es csapdjába kerülnek sokszor. Ha sokan elvándorolnak az adott területről, akkor nem lesz senki, aki fejleszteni tudna. Mivel nincs fejlesztés, ezért, aki teheti elmegy máshová szerencsét próbálni. Ezért különösen fontos kiemelni, hogy ha egy periféria régió is tud fejlődni. A fejlődés azonban nem garancia. A fejlődés pozitív hatásai sokszor nem tudják kompenzálni azt, hogy párhuzamosan mindig a centrum is fejlődik. A centrum fejlődése általában olyan mértékű, amely lenullázza a periféria régió fejlődését, sőt jobban lemarad a korábbi állapotához képest. (European Job Monitor 2019) A fent vázolt jelenség érzékelhető több magyarországi régió és térség kapcsán is, főleg az Észak-magyarországi régiók esetében. Tanulmányunkban az az Észak-magyarországi régió belül az abaúji térséget vizsgáljuk, melynek települései egyértelműen a periféria területekhez tartoznak. (Lipták, Szendi and Musinszki 2019)

Az abaúji térség Magyarország leghátrányosabb helyzetű területei közé tartozik. A Belügyminisztérium 2017-re vonatkoztatott közfoglalkoztatási jelentéséből kiderül, hogy az Encsi járásban a közfoglalkoztatottak aránya 30%-os a teljes foglalkoztatotti állományon belül. (

¹ A publikáció a 2019. évi Felsőoktatási Nemzeti Kiválósági Program Creative Region: társadalmi és kulturális innovációk a regionális gazdaságfejlesztés és felzárkózás szolgálatában projekt keretén belül készült el.

Beszámoló a 2017. évi közfoglalkoztatásról) Az egyik legszegényebb térség, melyet a Térinformációs Rendszerből (TEIR) lenyert adatok is megerősítenek. A munkanélküliségi ráta az Encsi járásban az elmúlt években nem csökkent ugyanabban az ütemben, mint az országos átlag, sőt bizonyos időszakokban növekedett is. Ennek a tényezőnek két oka van. Az egyik az elvándorlás, a másik pedig a közfoglalkoztatási programokhoz kapcsolódik. A munkaerő elvándorlása két irányú. Az egyik a közeli szlovákiai ipari parkhoz kötődik (Jeney and Varga 2016; Németh 2019), a másik pedig inkább a megyeszékhely, illetve nyugati irányban. Az itt maradó lakosság pedig nem feltétlenül alkalmas az üresen maradt álláshelyek betöltésére. Ennek egyik okát az egyéni és személyes kompetenciák hiánya jelenti. Az ilyen típusú kompetenciák hiánya jelentős mértékben determinálja az érintett személy munkaerőpiaci lehetőségeit. (Szellő and Sebők 2018) Ezt a tendenciát nagyon jól lehet szemléltetni a kutatás során kiemelt négy település (Szalaszend, Pamlény, Szászfű és Pusztaradvány) számadataival. A négy kiemelt településen túl természetesen vizsgáltuk a többi település foglalkoztatási helyzetét az elkészült interjúk, és a számadatok alapján. Ezek a számadatok az idei 2020-as év során bekövetkezett pandémia miatt előálló foglalkoztatási válság miatt jelentősen változni fognak. A várható tendencia, amely a KSH statisztikáiban is nyomon követhető lesz az a foglalkoztatási válság miatt kialakuló szociális krízis lesz. Ennek lecsapódása az érintett területeken a még nehezebb előrejutás és kitérés lesz. Ahol az ipar, és a munkaerőpiac eddig sem volt erős, ott még inkább visszaesés következik be. Azonban ez csak az egyik oka lesz az ilyen irányú változásoknak. Jelentős hatása lesz a határ menti ingázókra is a határok lezárásának és többszöri meghosszabbításának is. Már a cikk adatsorainak lezárásakor alkalmazott intézkedések is jelentős hatással voltak ennek a területnek a lakóira, elképzelhetetlen, hogy az őszi második hullám mennyiben fogja fokozni ezeket a nehézségeket. (Cseke, 2020)

Általános foglalkoztatási adatok

A vizsgált települések közül Szalaszend a legnagyobb. A 2011-es népszámlálási adatok alapján 1260 fő a lakossága. Az 1260 főből a 2018-as évben átlagosan 170 fő volt regisztrált munkanélküli és a 2017-es évek adatai alapján 237-en voltak jogosultak valamilyen szociális ellátásra (aktív korúak ellátása, egészségkárosodás és gyermekfelügyeleti támogatás, települési támogatás... stb.) A település lakosságának kb. 1/6- nak rendkívül alacsony² vagy nincs keresete. Ha az egész járásra vetítetten vizsgáljuk ugyanazokat a 2017-es adatokat, akkor arra jutunk, hogy az Encsi járásban 6678 fő volt jogosult szociális ellátásra a 21389-ből. Az adatokból az következik, hogy a járás lakosságának körülbelül ¼-e nem rendelkezik megfelelő jövedelemmel. Ennyien vannak, akik az 1993. évi III. tv. által meghatározott egy vagy több ellátásban részesülnek. (Jakab, 2013) Mindezen ellátásokból is kiemelendő, hogy az aktív korúak ellátásába tartozó foglalkoztatás helyettesítő támogatásban (továbbiakban: FHT) 2017-ben átlagosan 1032 fő részesült. Mivel ezt a fajta ellátást háztartásonként csak 1 fő kaphatja meg, azt jelenti, hogy 1032 háztartás esetében biztosan nem érték el a jövedelmi viszonyok az egy fogyasztási egységre jutóan az öregségi nyugdíj mindenkori legkisebb összegének 90%-át (26500 ft). (Baka 2019, Mélypataki, 2020) Ez fakad abból, hogy a járásban kevés a munkalehetőség, és azok is aránytalanul oszlanak meg. Nagyon sok esetben a közfoglalkoztatás jelenti az egyetlen munkalehetőséget, ami összekapcsolódik az aktív korúak ellátásával. A FHT-nak a feltétele, hogy a jogosult legalább egy havi munka, vagy közfoglalkoztatási jogviszonnyal rendelkezzen. Az esetek jelentős részében ezek a személyek nem tudnak kitérni abból a körforgásból melynek egyik ciklusa a közfoglalkoztatási jogviszony, a másik ciklusa pedig az aktív korúak ellátásának a folyósítása. A problémát tovább fokozza, hogy a kormány csökkenteni szeretné a közfoglalkoztatottak számát. A Kormány az 1139/2017 (III.20.) Korm. határozat alapján a belügyminisztert kötelezi a versenyszférában kialakult munkaerőhiányra figyelemmel, hogy a közfoglalkoztatási programokban részt vevők havi átlagos maximális létszámát 2020-ig folyamatosan 150 ezer főre

² Rendkívüli alacsony jövedelem alatt a létminimumot el nem érő jövedelmet értjük.

csökkentse. A Kormány döntése nyomán már idén is érezhetően csökken a közfoglalkoztatásban foglalkoztatottak létszáma.

Ez egy új helyzetet teremt, melynek megoldása a társadalmi innováció keretében valósulhat meg. Ennek egyik fő kulcs eleme lehet a szociális szövetkezetek alapítása és gazdasági tevékenysége.

A szociális szövetkezetek szerepe

A szociális szövetkezet célja a hátrányos helyzetben lévő tagjai számára munkafeltételek teremtése, valamint szociális helyzetük javításának egyéb módon történő elősegítése. A szociális szövetkezetnek a nevében viselnie kell a fő tevékenységére utaló megjelölést, valamint a „szociális szövetkezet” megnevezést. A szociális szövetkezetnek a természetes személy tagjain kívül legalább egy helyi önkormányzat vagy nemzetiségi önkormányzat, illetve ezek jogi személyiségű társulása, vagy jogszabályban meghatározott karitatív tevékenységet ellátó közhasznú jogállású szervezet tagjának kell lennie. A természetes személy tagokra nézve korlátokat állít fel a jogszabály: szociális szövetkezet tagja tagi munkavégzés keretében más munkáltatónál nem végezhet munkát, más munkavégzésre irányuló jogviszonyt nem létesíthet, nem tarthat fenn. Ugyanakkor a tagi munkavégzésre irányuló jogviszony munkavállalója csak az lehet, aki legalább három hónapja álláskereső, vagy aki legalább három hónapja közfoglalkoztatási jogviszonyban áll.³ (G. Fekete and Lipták, 2014)

Megvizsgáltuk a 24 abaúji település esetében a településre székhelyként bejegyzett szociális szövetkezeteket, a vizsgálat alapján megállapítottuk:

- a 24 településen 13 szociális szövetkezet van bejegyezve,
- a 13 szociális szövetkezetből 6 egyáltalán nem végez tevékenységet, bevétele nincs, 2 ellen végrehajtási eljárás is van folyamatban,
- a többi 7 szociális szövetkezetből csak 2 esetében állapítható meg egyértelműen, hogy a törvény szerinti tevékenységre jött létre, a többi esetében ez sajnos a vezető tulajdonában álló társaságok negatív információi miatt kétséget kizáróan nem állapítható meg.

Álláspontunk az, hogy a térség nem használja ki a szociális szövetkezetekben rejlő potenciákat, és figyelemmel a fenti munkanélküliségre és közfoglalkoztatásra vonatkozó adatokra, a szociális szövetkezetekben való foglalkoztatás lehetséges megoldás lehet a települések számára. Ez azért is, fontos kérdés, mert egyes felmérések szerint Borsod—Abaúj – Zemplén megyében található a legtöbb szociális szövetkezet. (Szemán 2018)

A szociális szövetkezetek feladata többes. Nem csak az aktív korú de passzív munkaerő újra munkába állítása a feladata, de gazdaságszervező szerepet is be kell töltenie. Egyrészt, mivel kapcsolódik bizonyos feltételrendszereiben a közfoglalkoztatáshoz, így jelentős mértékben kapcsolódik a tevékenysége a mezőgazdasághoz, építőiparhoz és a szociális ellátások megszervezéséhez is. Térségi programban megkezdett mezőgazdasági alapanyagtermelés immár komolyabb infrastruktúrával támogatott feldolgozással, vagy vegyes bolti kis- és nagykereskedelemmel egészül ki. Éppen ezért az egyik legfontosabb feladat a helyi igények kielégítése megtörténjen és egy helyi piac alakuljon ki. Azonban azt is látni kell, hogy a szociális szövetkezetek alapítása egymástól függetlenül és koncepció nélkül valósul meg és nem biztos, hogy mindig valós igények álnak mögötte. A jelenlegi rendszerben ráadásul az állami támogatások határozzák meg, hogy milyen célokra lehet támogatások fejében szövetkezetet alapítani. A szociális szövetkezetek finanszírozása négy oldalról valósulhat meg, melyből az állami támogatás és az önkormányzati támogatás a legnagyobb rész. Bozsik és társai (2020) által végzett kérdőíves felmérés alapján kiderült az is, hogy a gazdasági életben jelentkező klasszikus bevételi források és finanszírozási eszközök kevésbé fontosak. (Bozsik, Szemán and Musinszki 2018) Ráadásul a címzett európai uniós támogatások sem különíthetők el sokszor az állami támogatástól. A szociális szövetkezetek így zömében közpénzfinanszírozott vállalati formának tekinthetők, ahol a fő

³ a szövetkezetekről szóló 2006. évi X. tv. 14-19. §§-ok

problémát a termékek/szolgáltatások piacképessége jelenti, és a megfelelő célpiac és értékesítési csatorna megtalálása. (Bozsik, Szemán and Musinszki 2019)

Ráadásul a szövetkezetek alapítása nem egy bonyolult dolog, ezért szinte minimális tőkével alapítható. Ami egyrészt érthető, mivel egy szociális célra alapítható személyegyesítő társasági forma, melyben a tagok nem tudnának jelentősebb vagyoni hozzájárulást fizetni. Másrészt az alacsony alapítási tőke likviditási problémákat is jelent, mint ahogy arra a fentebbiekben is utaltunk. Ez meg is magyarázza, ha a nem a piac indokolja, akkor miért van ennyi mezőgazdasági szociális szövetkezet? (Tésits, Alpek and Kun 2015) A kistélepüléseken gazdaságosan csak az ilyen típusú programok valósíthatók meg. Fontos, hogy a közfoglalkoztatottak maguk is aktív részesei és alapítói lehetnek a szociális szövetkezeteknek. Erre vonatkozóan a Kftv. speciális szabályokat határoz meg a mezőgazdasági célú tevékenységekkel kapcsolatban. (Mélypataki 2017)

Ennek megfelelően a szociális szövetkezetek rendszerét nem az elszeparált megoldásoknak kellene jellemezniük, hanem a kooperatív megoldásoknak. Meglátásunk szerint a szociális szövetkezetek akkor lehetnek működőképesek, ha túlmutatnak az alapítás helye szerinti település határain és szerepet kap a regionalitás. Ennek mentén az abaúji települések is az egyik fő feladata lenne a szociális foglalkoztatás terén megvalósítandó közös koncepció, melyben a rövidellátási láncok kialakítása lenne az egyik legfontosabb feladat, ezzel megteremtve egy elsődleges piacot, melynek a működtetéséhez a szövetkezeteknek munkavállalókra lenne szüksége. A szociális szövetkezetek az elsődleges munkaerőpiachoz tartoznak a statisztikák szerint, bár gyakorlati szempontból a mostani működésük inkább egy aktív foglalkoztatáspolitikai eszközhöz hasonlít.

Fontos kérdésként merül fel azonban az, hogy vajon azok az aktív korú személyek, akik most a vizsgált településeken élnek mennyire alkalmasak a majdani szociális szövetkezetekben a személyes közreműködésre és/vagy tagi munkavégzésre. Honnan szerzik meg az érintett személyek a szükséges kompetenciákat?

Tanodák működése és a kompetenciák

A szükséges kompetenciák megszerzésére csakis a megfelelő képzések és oktatások megtartásával lehet esélye a vizsgált személyi körnek ahhoz, hogy esélye legyen kilépni az elsődleges munkaerőpiacra. Fontos kiemelni, hogy a jogalkotó Európai Unió forrásból több programot is fenntart. Ki kell emelnünk, hogy jelentős szerepe van a romák felzárkóztatását célzó programoknak, melynek célja szintén alapkoncepciónak a kompetenciaalapú képzés. A képzési és foglalkoztatási feltételek csak megfelelő készségek birtokában valósíthatók meg.. A romák körében magas a munkanélküliség és a korai iskolaelhagyók aránya. Ebből adódóan az érintett személyek felzárkóztatása lehet a kulcs. A tanodák programja egyrészt a 40/2018. (XII.4.) EMMI rendeletben meghatározott gyermekvédelmi intézmény, melynek célja szolgáltatás nyújtása azon gyerekek és fiatal felnőttek részére, akik általános-vagy középiskolai tanulmányaikat folytatják. A tanodát rendszeresen igénybe vevők legalább hetven százalékának rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülőknek, nevelésbe vett gyermeknek vagy utógondozói ellátásban részesülő fiatal felnőttnek kell lennie azzal, hogy a rendszeres gyermekvédelmi kedvezményben részesülők legalább felének egyúttal hátrányos vagy halmozottan hátrányos helyzetűnek is kell minősülnie. A tanodák szerepét azonban nem csak az említett rendelet erősíti, hanem az európai uniós forrásból származó felzárkóztatást elősegítő a Tanoda programot támogató EFOP-3.3.1-15 program keretén belül valósul meg. A program keretén belül az állam a végzettség nélküli iskolaelhagyás elleni stratégiában foglaltakkal összhangban támogatja a tanodák szakmai tevékenységeinek továbbfejlesztését a végzettség nélküli iskolaelhagyás megelőzése és a hátrányos helyzetű, főként roma származású tanulók iskolai eredményességének növelése, valamint képességeinek kibontakoztatása érdekében. A vizsgált földrajzi területen egy jól működő hálózatnak a szociális szövetkezetek rendszerét kiegészítve innovatív hatása lenne. A vizsgált régióban az országos átlaghoz képest is alacsonyabb a felsőfokú vagy legalább a középfokú

végzettséggel rendelkező lakos. A 4 vizsgált település vonatkozásában a 2011-es népszámlálási adatok alapján a 18. életévet betöltött férfiak esetében a 4 vizsgált település egyikében sem haladja meg a 20%-ot, nők esetében a 25%-ot. Ez a két a vizsgált kontextusban magasabb adat a legnagyobb lélekszámú Szalaszendhez köthető. Az adatok vonatkozásában torzító hatású lehet a település származás szerinti összetétele. Ennek abban a kontextusban van jelentősége, hogy az összes többi vizsgált településen a középfokú végzettséggel rendelkező nők aránya általában alacsonyabb, a roma nők esetében pedig markánsan alacsonyabb. Ez összefügg azzal a társadalmi tényezővel, hogy a roma családokban nem ritka a korai gyermekvállalás, ami miatt a nők kimaradnak az iskolából. Ez ebben a kontextusban jelentős mértékben érzékelhető, ezért is lenne fontos a tanodahálózat.

Alapvető probléma azonban az, ahogy erre egy 2014-es tanulmány is rámutat, hogy az eredményesség tárgyalásához optimális esetben meghatároznánk a lényeges mutatókat, majd az egyes mutatókhoz kapcsolódó adatokat áttekintenénk. A tanodák kapcsán azonban ezt nem tehetjük meg, hiszen még az eredményesség mutatói sem tisztázottak. Bár a pályázatok bizonyos indikátorok teljesítését elvárják, de ezek adekvátságáról eddig alig folyt párbeszéd, illetve legfeljebb annyit tudhatunk, hogy a pályázatok sikeres lezárásához ezek a pályázati kiírásokban meghatározott elvárások minimális szinten teljesültek. (Fejes 2014)

Fontos továbbá, hogy a tanodák az elnyert pályázatokon belül meghatározott kompetenciák fejlesztésével foglalkoznak. Egyik eleme lehet a hiányszakmák oktatása, amely egyrészt lehetőséget jelenthet az Abaújban élő hátrányos helyzetű fiataloknak, de egy potenciális veszélyforrás is. Fejes József Balázs kifejtette tanulmányában, hogy a továbbtanulás irányának megválasztásában e szempont túlhangsúlyozása akár negatív következményekkel is járhat (pl. a tanulók érdeklődését figyelmen kívül hagyó pályaválasztás minden bizonnyal a lemorzsolódás esélyét növeli). Emellett a hiányszakmák tanulmányának jövőbeni megtérülését illetően erős kétségek fogalmazhatók meg. (Fejes 2014)

Fontos kiemelni, hogy a fentiek alapján, ha a problémák tisztázásra kerülnének, igenis fontos szerephez juthatnának. Ezt igazolja a 2020 tavaszán a járvány második hulláma okán 2020 ősszel bevezetett online oktatás is. A digitális térbe kényszerített munkavállalók, tanárok, szülők és diákok jelentős része nem rendelkezik azokkal a képességekkel, amikkel meg lehet szervezni ezeket a folyamatokat. A másik okot az a gyorsselemezés mutatja be, mely szerint a 6. évfolyamra Borsod-Abaúj-Zemplén megyében a diákok egyharmadához nem, vagy csak erősen korlátozottan juthat el az online távoktatás. (Hermann, 2020) Az on-line nem elérhető gyerekek helyzetét jelentős mértékben nehezítheti az is, hogy nagy valószínűséggel az ő szülei munkanélkülivé válnak, mely nem segíti a kiemelkedés lehetőségét. Az említett diákok és szülei jelentős számban hátrányos területeken laknak, olyan helyeken, ahol nem csak az eszközök, de sokszor az infrastruktúra hiánya is akadályozza a tanulást, és így a megfelelő kompetenciák megszerzését. A megfelelő kompetenciák hiányában a munkavállalók nem lesznek elég képettek. (Csemáné, Vinnai and Lengyel, 2019)

Fiatalok vállalkozóvá válásának támogatása

A szociális szövetkezetekkel párhuzamosan pedig az arra alkalmas (megfelelő képzettséggel, végzettséggel rendelkező) fiatalok vállalkozóvá válásának támogatása lehet egy olyan eszköz mely új helyzetet teremt és segít a lokális piacok, így a munkaerőpiacok kialakításában. Kiemeljük, hogy a kényszervállalkozóvá válást fontosnak tartjuk megelőzni, ezért az aspiráló személyek számára alapos és mély gazdálkodási és jogi ismeretek közvetítésére van szükség. Jelentős károkat okoz ugyanis a gazdaságnak, társadalomnak a kényszervállalkozók által meg nem fizetett adó és járulék kiesés, ami sajnos a vizsgált településeken (is) gyakori jelenség: a vállalkozások nagy száma áll felszámolás, kényszertörlési eljárás, vagy végrehajtási eljárás alatt, ez utóbbi jellemzően a NAV által indított eljárás.

A fiatalok vállalkozóvá válásának kérdése jelentős mértékben kapcsolódik a korábbiakhoz. A szociális szövetkezetek mellett a helyi szintű gazdaság kialakításában fontos szerepe kellene, hogy

legyen a fiataloknak. Mivel nincs megfelelő mennyiségű munkahely a vizsgált régióban, ezért a fiataloknak saját maguknak kell megteremteni a saját foglalkoztatásuk feltételeit. Ahhoz, hogy ez működőképes konstrukció legyen a megfelelő ismeretekkel és kompetenciákkal kellene rendelkezniük, melyek megszerzése érdekében az iskoláknak és a tanodáknak együtt kellene működni. Társadalmi szempontból is fontos innovatív megoldások ugyanis csak akkor jöhetnek létre, ha az megfelelő szintű és minőségű oktatással párosul. Jelen esetben a megfelelő minőség nem az elit oktatást jelenti, hanem azt a szintet, amivel a legoptimálisabb eredmény érhető el.

A 2019-re meghatározott pályázati felhívás egyértelműen határozza meg a célt: *A program célja a Magyarország kevésbé fejlett régióinak területén új egyéni vagy mikro-vállalkozás indítását tervező, vállalkozói szemlélettel rendelkező, 18-30 év közötti fiatalok felkészítése saját vállalkozásuk indítására, üzleti tervük kialakításához nyújtott ismeret- és készségfejlesztéssel, valamint vissza nem térítendő források támogatásával a jóváhagyott üzleti terv alapján indított vállalkozásuk tőketámogatásával.*

A projekt célja, hogy az elfogadott üzleti tervvel rendelkező fiatal az követve nyereséges vállalkozást tudjon indítani, melyek célja, hogy a projekt fizikai befejezésének időpontját magában foglaló lezárt teljes üzleti évben, realizált nettó árbevétele, egyéni vállalkozók esetében az adóalapba beszámított bevétele érje el a minimum 1.000.000 Ft-ot, illetve a támogatási időszakon túl legalább 12 hónapig működtesse a vállalkozását.

Ennek a programnak a kimenetelét is jelentősen befolyásolja majd a jelenlegi helyzet és a 2020-as elemzések merőben új trendeket fognak mutatni. A pályakezdőket is jelentős mértékben érinti a foglalkoztatási válság.⁴ Sokan elvesztették z állásukat, sokan pedig a jelenlegi kialakult helyzet miatt fognak sokkal nehezebben találni.

Összegzés

A fentiekben kifejtett megoldások a társadalmi innovációt csak abban az esetben segítik, ha az oktatási rendszer képesé teszi a vizsgált földrajzi területen élőket arra, hogy részesei legyenek egy aktív saját magát alakító rendszernek. Ez túl kell, hogy mutasson a jelenlegi közfoglalkoztatáson. A fejlődés alapja a megfelelő kompetenciák megtanítása, a másik oldalról elsajátítása, illetve annak a szemléletnek az erősítése, hogy a lakosok nem feltétlenül kell, hogy a saját nyomoruk passzív elszenvetőiként tekintsenek saját magukra. Az állam és legfőképpen az önkormányzatok olyan hozzáállása szükséges, mely ösztönzi a lakosokat az aktív szerepvállalásra. Ennek persze jogi és gazdasági nehézségei is vannak. Az önkormányzatok sem állnak stabil lábakon, és sok esetben nekik sincs elegendő erejük az új ötletek átvételére. A jelenlegi helyzeten való változtatás azonban az abaújhoz hasonló hátrányos helyzetű régiók túlélésének a záloga lehet. A jelenlevő az önkormányzatok büdzsáját is terhelő szociális segélyezési kiadások is csak akkor csökkenthetők, ha a településen élők helyzete és jövedelmi viszonyain javítani lehet. Ennek a kulcsa pedig a képzés, a kompetenciák megfelelő használata és az érintetteknek a tanulásra való megtanítása. A mai változó körülmények között a hiányszakmák feltöltése fontos szempont, de ahogy korábban írtuk csapda is lehet, mert az nem a jövőre készíti fel az embereket, hanem csak a jelenre. A jogalkotó elképzelése, hogy a frissen képzett munkaerő betölti az üres helyeket, ami lehet igaz is, de a közeljövőben jelentkező digitalizáció ezt a képletet átírja. Ennek megfelelően parafálva a híres közgazdaságtani példát nem halat, hanem hálót kellene adni az embereknek. A vizsgált települések foglalkoztatási helyzete csak akkor fog változni, ha a fenti eszközöket komplexitásában kezeli, aminek alapja a megfelelő kompetenciák megszerzése.

⁴ Újabb intézkedések a gazdaság, a munkahelyek, a munkavállalók, a pályakezdők, a bajba került ágazatok védelemében. [online] <https://koronavirus.gov.hu/cikkek/ujabb-intezkedesek-gazdasag-munkahelyek-munkavallalok-palyakezdok-bajba-kerult-agazatok>, [2020.11. 12.]

Irodalomjegyzék

- BAKA F. Z.(2019): Jövőre sem emelik az öregségi nyugdíjminimumot, marad 28 500 forint. [online] https://privatbankar.hu/szemelyes_penzugyek/jovore-sem-emelik-az-oregsegi-nyugdijminimu.mot-marad-28-500-forint-329824, (2019. 12. 02.)
- Beszámoló a 2017. évi közfoglalkoztatásról. [online]: https://kozfoglalkoztatatas.kormany.hu/download/c/7a/32000/Beszamoló_2017_20180621.pdf
- BOZSIK S. – SZEMÁN J.– MUSINSZKI Z (2019).: A társadalmi vállalkozások finanszírozási modelljeinek összefoglalása és adaptációja a B.-A.-Z. megyei problémákra. Pénzügy-számvitel füzetek IV Szerk. Bozsik S., 2018, Miskolci Egyetemi Kiadó, Miskolc, 2019, 40-49.
- BOZSIK S. – SZEMÁN J.- MUSINSZKI Z.(2020): The Role of Human Resource Management Indicators Social Enterprises with Special Regard to the Social-Cooperatives. *European Journal of Social Sciences* 3: 2., 60-75.
- CSEKE B. (2020): Borsodba előbb érkezett meg az éhezés, mint a koronavírus. [online] https://index.hu/belfold/2020/04/03/koronavirus_szegenyseg_borsod_falvak_szendro_tornanadaska_tomor_kozmunka_tavoktatas_ehezés/, [2020. 04. 04.]
- CSEMÁNÉ VÁRADÍ E.- VINNAI E. – LENGYEL L. (2019): Fiatalok a digitális térben – egy Borsod megyei kutatás elsődleges eredményei, In: "Mérleg és Kihívások" XI. Nemzetközi Tudományos Konferencia (Szerk. Veresné Somosi M. - Lipták K.) Miskolc, Miskolci Egyetem Gazdaságtudományi Kar, 384-392.
- European Job Monitor 2019. [online] https://www.eurofound.europa.eu/sites/default/files/ef_publication/field_ef_document/ef19036en.pdf, (2019. 12. 02.)
- FEJES J. B. (2014.): Mire jó a tanoda? *Esély* 26:4, 29-56.
- G. FEKETE É. - LIPTÁK K.: Közfoglalkoztatásból szociális szövetkezet? In: A területi fejlődés dilemmái (szerk. Lukovics M. - Zuti B.), Szeged, Szegedi Tudományegyetem Gazdaságtudományi Kar, 123-142.
- HERMANN Z. (2020): Hány diákhöz nem jut el az online távoktatás?. Közgazdaság- és Regionális Tudományi Kutatóközpont Közgazdaság-tudományi Intézete. <https://www.mtakti.hu/koronavirus/hany-diakhoz-nem-jut-el-az-online-tavoktatas/12769/>, [2020. 04. 04.]
- JAKAB N. (2013): The maze around a social benefit. In: A Szociális segély csökkentésének hatásai a vidéki Magyarországon, 2012 (szerk. Nagy K.): interdiszciplináris dokumentáció, Budapest.: Pro Cserehát Egyesület, 1-43.
- JENEY L. – VARGA Á (2016).: A felzárkóztatás eredményei és kudarcai az Encsi járásban. *Területi Statisztika*, 56(2): 183–208; DOI: 10.15196/TS560205,
- LIPTÁK K. – SZENDI D. – MUSINSZKI Z.(2019): Munkaerő-piaci folyamatok elemzése az Abaúji térségben. *Észak- Magyarországi Stratégiai Füzetek*, 16:2, 22-30.
- MÉLYPATAKI G (2017).: Characteristics of Seasonal and Public Employment Relationships Linked to Agriculture. *Journal of Agriculture and Environmental Law*, 12:23, 64-90.
- MÉLYPATAKI G. (2020): A szociális törvény sajátos matematikája – a rászorultság vizsgálata a pénzbeli és a természetbeni ellátások esetében. *Jogtudományi Közöny LXXV*: 5. 216-222
- NEMES NAGY J. (1996): Centrumok és perifériák a piacgazdasági átmenetben, *Földrajzi Közlemények* 1996/ 1., 31-48.
- NÉMETHI R.: Közvetlen autóbusszjárat indult Hidasnémeti és Kassa között, [online].: <https://ujso.com/regio/kozvetlen-autobuszjarat-indult-hidasnemeti-es-kassa-kozott>, (2019. 12. 02.)

- SZELLŐ J. – SEBŐK M. (2018): A magyarországi munkaerőpiac jellemzői, rendszere, eszközei, In: A munka világa a 21. század elején, Szerk. Sebők M., Saxum, Budapest, 321-381
- SZEMÁN J.(2018): A szociális szövetkezetek működésének tapasztalatai Magyarországon, In: Néhány társadalomtudományi kutatás és innováció Szerk., Torgyik J., International Research Institute s.r.o. Komárno 2018, 60-68.
- TÉSITS R. – ALPEK B. L. – KUN A. (2015): Az új típusú szociális szövetkezetek területileg eltérő foglalkoztatási szerepe, Területi Statisztika, 55/3, 254-272.